

Afdeling Hollandse Delta.

Broedvogelonderzoek Zuiderdiepgorzen 2022

Mededelingnummer: 349

Auteur: Marja de Lange-van Buren

© KNNV afdeling Hollandse Delta

Broedvogelonderzoek 2022

Zuiderdiepgorzen – NM

**Een publicatie van de Vogelwerkgroep van de Natuurvereniging
Hollandse Delta, een afdeling van de KNNV.**

Mededeling nummer: 349

Auteur: Marja de Lange-van Buren

Inventarisatie door: Marja de Lange-van Buren en Ger Maatkamp

Omslagfoto: Paal 1^e windturbine gefotografeerd vanaf westelijke kreek 11-04-2022

Fotograaf: Marja de Lange-van Buren

Natuurvereniging Hollandse Delta

een afdeling van de KNNV

secretariaat:

Peter Vermaas

Schudegge 17

3224 BP Hellevoetsluis

Telefoon: 0181-324058

Email: secretaris@hollandsedelta.knnv.nl

Inhoudsopgave	blz.
Hoofdstuk 1 Inleiding	4
Doelstellingen - Veranderingen in het voorgaande jaar - Ontwikkelingen in de toekomst - Hoofdstukverdeling - Gebruikte afkortingen - Bijlagen	
Hoofdstuk 2 Gebiedsbeschrijving	7
2.1 De Zuiderdiepgorzen	7
2.1.1 Ligging	7
2.1.2 Geschiedenis	7
2.1.3 Gebiedsbeschrijving	7
2.1.4 Toekomst	9
2.1.5 Natura 2000	10
2.2 Water	10
2.2.1 Waterpeil	10
2.2.2 Verzilting	10
2.3 Begroeiing	11
2.4 Zoogdieren en vlinders	12
2.5 Recreatie	13
2.6 Windturbines	13
2.7 Ontwikkelingsbeheer / maaien / vee	14
2.8 Verstoring	15
Hoofdstuk 3 Werkwijze	16
3.1 Methode	16
3.2 Teldata 2022	18
3.3 Route broedvogeltelling	19
3.4 Omstandigheden	20
Hoofdstuk 4 Resultaten	21
4.1 Telresultaten	21
4.2 Vaste en incidentele broedvogels	23
Veld - Oever langs Zuiderdiep - Schuur	
4.3 Korte bespreking van enkele vogelsoorten	24
4.4 Overige waarnemingen	31
4.5 Korte evaluatie	33
4.6 Aanbevelingen	34
Bronnen	34
Bijlagen	
A. Overzicht telresultaten BMP Zuiderdiepgorzen 2022	36
B. Foto's	38

Hoofdstuk 1 Inleiding

Op verzoek van Natuurmonumenten heeft in de Zuiderdiepgorzen (voorheen Blok de Wit) in 2022 voor de vierde maal een broedvogeltelling plaatsgevonden. Dit gebied is in 2018-2019 omgevormd van landbouw- naar natuurgebied en is in eigendom en beheer van Natuurmonumenten.

In dit rapport schetsen we een beeld van de vogels die hier dit seizoen een territorium hadden. Ook wordt er aandacht besteed aan de ontwikkeling van het gebied.

Doelstellingen:

- Doel Zuiderdiepgorzen: Het ontwikkelen van nieuwe en beleefbare natuur.

In het plan Natuurontwikkeling Zuiderdieppolder staat het volgende:

“In de startovereenkomst Integrale gebiedsontwikkeling Noordrand Goeree-Overflakkee is afgesproken dat het bestaande natuurgebied Scheelhoek en Zuiderdiep robuuster gemaakt wordt, door realisatie van nieuwe en beleefbare natuur in Blok de Wit in de Zuiderdieppolder, om zodoende een brak/zout intergetijdengebied met hoge natuurwaarden en recreatiemogelijkheden te realiseren. Een gebied dat incidenteel met brak/zout water overstroomt en bestaat uit slikken, schorren, gorzen en natuurlijk open water. Belangrijk voor onder andere steltlopers en een paai- en opgroeigebied voor trekvis. Een gebied dat een impuls zal geven aan de verdere recreatieve en economische ontwikkeling van Goeree-Overflakkee door het realiseren van recreatieve voorzieningen in het gebied zelf en in aansluiting op bestaande en nog te ontwikkelen voorzieningen op Goeree-Overflakkee en daarbuiten.” (Droomfondsproject: gemeente Goeree-Overflakkee, provincie Zuid-Holland, Natuurmonumenten, Vogelbescherming en het Wereld Natuur Fonds)

- Doel Broedvogel Monitoring Project: *“De jaarlijkse aantalsveranderingen vastleggen van vrijwel alle Nederlandse broedvogelsoorten”* (Sovon).

Kleine kreek van oost richting west 06-06-2022

Veranderingen in het voorgaande jaar (vanaf broedseizoen 2021)

- In het najaar van 2021 zijn er delen in het veld gemaaid.
- Van de rietkragen dwars in veld is de noordelijke helft blijven staan. De zuidelijke helft is gemaaid.
- De ruigte in het veld is in de loop der jaren minder geworden.
- Na het broedseizoen van 2021 is er verder gebouwd aan de fundaties van de windturbines van windpark Kroningswind.
De windturbines zelf werden gedurende dit seizoen (2022) gebouwd.
- In het veld stond een deel van de afzetting van de bouwterreinen voor een deel nog overeind en lag voor een deel op de grond. Deze afzetting bestond uit palen, touw en rood-witte linten. De losse stokken met rood-witte linten waren weg.
- Ook vermeldenswaardig is een wijziging in de planning. We hebben de nachttelling uit de planning gehaald en vervangen door een vroege ochtendtelling. Hiermee is ook de deeltelling in het veld even voor of na de nachttelling komen te vervallen.

Ontwikkelingen in de toekomst (vanaf broedseizoen 2022)

Er staan nog enkele, min of meer ingrijpende veranderingen op de planning, zoals

- vergroting van het slik-oppervlak rond de oostelijke kreek (najaar 2022)
- de komst van vee (2023).
- verzilting van het water, indien Waterschap Hollandse Delta hier toestemming voor verleent. (2026 op zijn vroegst)

Hoofdstukverdeling

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving van de Zuiderdiepgorzen gegeven. Er wordt op diverse aspecten van het gebied, zoals water, begroeiing en recreatie, ingegaan.

Over de geschiedenis en de omvorming van landbouwgrond tot natuurgebied is in het rapport 'Mededeling 292 BMP Zuiderdiepgorzen 2019' uitvoerig geschreven.

In hoofdstuk 3 gaan we in op de telmethode, de gelopen route en hoe we door middel van clusteren tot het uiteindelijke resultaat gekomen zijn.

In hoofdstuk 4 wordt aangegeven hoeveel territoria er van de verschillende vogelsoorten geteld zijn, waarna een korte bespreking van enkele soorten volgt.

Hoofdstuk 4 ronden we af met een evaluatie en de bespreking van onze aanbeveling van 2022.

Een uitgebreid overzicht van de telresultaten is bijgevoegd in een bijlage.

Tot slot laten enkele foto's de ontwikkeling van het gebied zien.

Zicht op Zuiderdiepgorzen vanaf uitkijkpunt Scheelhoek 28-03-2022

Gebruikte afkortingen:

NM	Natuurmonumenten
Sovon	Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland
BMP	Broedvogel Monitoring Project
ZDG	Zuiderdiepgorzen
Het waterschap	Waterschap Hollandse Delta
Kleine en grote kreek	Westelijke en oostelijke kreek

Taalkundig wordt 'de Zuiderdiepgorzen' in dit rapport net zo benaderd als 'het gebied de Zuiderdiepgorzen', dus in enkelvoud.

Blauwborst 11-04-2022

Bijlagen:

in bijlage A uitgebreid overzicht van de telresultaten.

In bijlage B enkele foto's die een impressie geven van (de ontwikkeling van) het gebied tijdens telseizoen 2022.

Hoofdstuk 2 Gebiedsbeschrijving

2.1 De Zuiderdiepgorzen

2.1.1 Ligging

Het BMP-gebied de Zuiderdiepgorzen is gelegen langs het Zuiderdiep aan de noordrand van Goeree-Overflakkee. Aan de overkant van het Zuiderdiep bevindt zich de plaat van Scheelhoek.

Ten oosten van het gebied loopt de Heuvelweg terwijl de zuidkant wordt begrensd door de Zuiderdiepweg. Aan de westkant van het gebied ligt een watergang met daarachter een gebied met grasgorzen. De oppervlakte van het plot is 84,3 hectare.

De Zuiderdiepgorzen hoort officieel bij natuurgebied Scheelhoek dat aan de overkant van het Zuiderdiep ligt. Samen maken ze onderdeel uit van een aaneengesloten natuurgebied langs de noordrand van Goeree-Overflakkee.

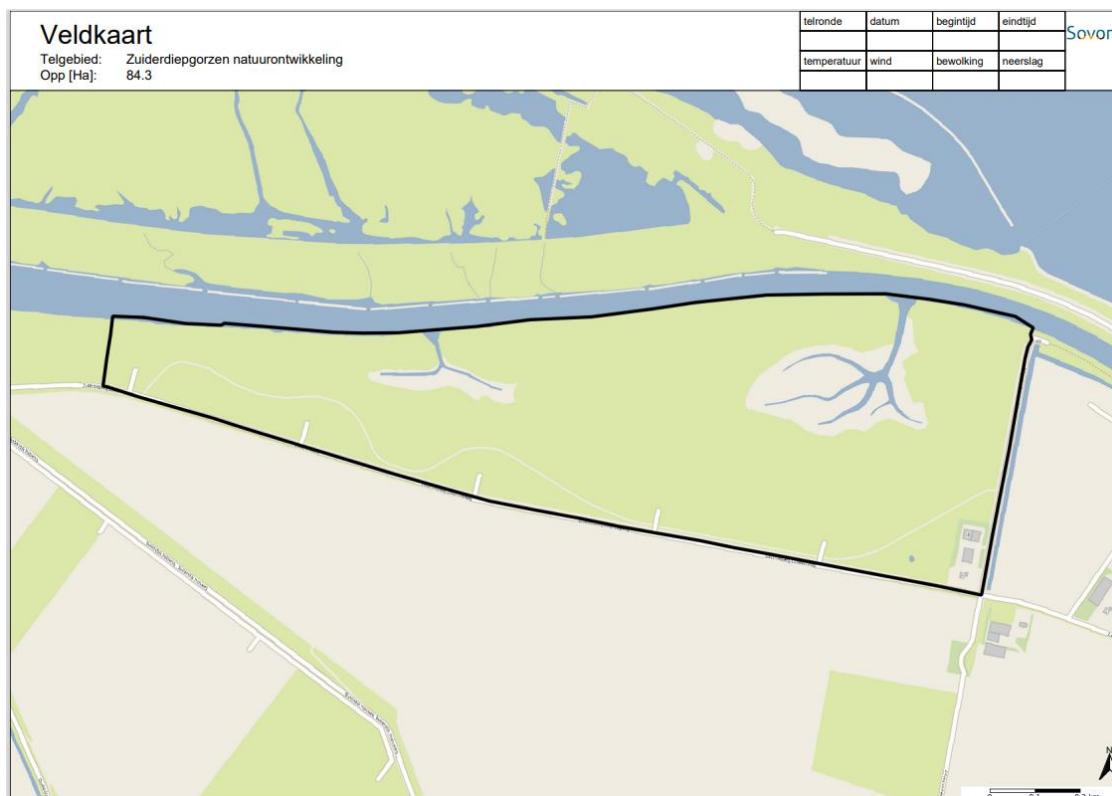
2.1.2 Geschiedenis

Als laatste polder van Goeree-Overflakkee is de Zuiderdieppolder pas in ± 1965 ingepolderd. Vijf jaar later (1970) is deze polder omgezet in bouwland en 48 jaar lang bewerkt door familie A.J. de Wit (Blok de Wit). In 2016 is het aangekocht door NM die er eind 2018 – begin 2019 een natuurgebied van maakte.

In het rapport 'Mededeling 292 BMP Zuiderdiepgorzen 2019' wordt nader ingegaan op de geschiedenis. Ook wordt er de uiteindelijke omvorming van landbouw- naar natuurgebied in beschreven, dat plaatsvond dankzij het 'Droomfondsproject Haringvliet' en het project 'Gebiedsontwikkeling Noordrand Goeree-Overflakkee'.

2.1.3 Gebiedsbeschrijving

De Zuiderdiepgorzen is een open zoetwatergebied, met fluctuerend waterniveau, waarin kreken, slikken, gorzen, grasland, ruigte, riet, enkele bomen, een fietspad en een laarzenpad te vinden zijn. In het open terrein is op een aantal plaatsen een verhoogd reliëf waardoor er zowel droge als vochtige gras-, ruigte- en rietdelen zijn. De kreken hebben geleidelijk aflopende, slikkige oevers die regelmatig onder water staan. Bij hoog water lopen de armen van de oostelijke kreek zodanig over dat er een ronde plas wordt gevormd. De westelijke kreek is meer langgerekt.

Veldkaart Sovon 2022

Langs het Zuiderdiep loopt een dijk die op twee plaatsen, bij de krekken, is onderbroken. Tussen deze dijk en het Zuiderdiep ligt een gors dat in de loop van het voorjaar dicht begroeid raakt. Vooral dauwbraam bezet er grote plekken, waar reeën een dankbare schuilplaats vinden. Op sommige plaatsen langs de oever groeit riet en heen (ook bekend als zeebies). De oeverrand is met stortsteen verstevigd. De dijk is dicht begroeid, vooral met fluitenkruid en grote brandnetel. Vanaf dit jaar zien we ook meer braam en dauwbraam op de dijk verschijnen, evenals gewone klit. Op het buitendijkse gors staat hier en daar een boom of struik, onder andere wilg (zie H. 2.3) en vlier.

Aan de zuidkant van de dijk is in 2019 een rietkraag opgekomen. Daarnaast zijn dwars door het veld vier rietkragen te zien op de plaats waar in de landbouwtijd sloten waren.

Op de hoek van de Zuiderdiepweg en de Heuvelweg staat een woonhuis. Ook staat er een schuur van NM. De gebouwen zijn omgeven door bomen waardoor er een geheel eigen biotoop ontstaat. Deze hoek hoort officieel niet tot de Zuiderdiepgorzen, maar is wel eigendom van NM en wordt ook meegenomen in de broedvogeltelling.

In het najaar van 2021 zijn bij het huis/de schuur enkele bomen gekapt. In 2019 en 2020 is dat ook al het geval geweest. Tussen de overgebleven bomen is door de bewoners van het huis aan de westkant een hoge boomhut gebouwd met zicht op het natuurgebied.

11-04-2022 Enkele overgebleven bomen met op achtergrond de schuur.

Door het terrein heen loopt in het zuiden een verhoogd fietspad, dat tevens als nieuwe dijk fungeert. Aan het begin en eind van het fietspad ligt een veerooster. Tussen het woonhuis en het fietspad is een drinkpoel gegraven voor het vee dat hier waarschijnlijk na de bouw van de windturbines komt. Voor het toekomstige vee is het gebied langs de Zuiderdiepweg en de Heuvelweg afgezet met gaas en schrikdraad.

Aan de oostkant loopt parallel aan de Heuvelweg een verhoogd wandelpad, vanaf het fietspad naar de dijk bij het Zuiderdiep.

In het westen is een laarzenpad aangelegd. Aan het eind van de watergang liggen achter de oude dijk, langs het Zuiderdiep, twee betonnen vissersplaatsen.

Langs de Zuiderdiepweg waren dit jaar vijf bouwplaatsen te vinden. Eind maart 2022 zijn de werkzaamheden voor de opbouw van vijf windturbines gestart.

Vanaf 1 maart 2021 was de Zuiderdiepgorzen gesloten voor publiek. Er mocht alleen nog gebruik gemaakt worden van de vissersplaatsen in het westen.

Vijf bouwplaatsen windturbines 30-04-2022

2.1.4 Toekomst

De Zuiderdiepgorzen is voorlopig nog niet 'klaar' wat menselijk ingrijpen betreft.

In de komende jaren gaan er nog enkele grote veranderingen doorgevoerd worden:

- Het slik-oppervlak wordt vergroot, najaar 2022. (zie hieronder)
- Er komt waarschijnlijk vee in het gebied, vanaf 2023. (zie H. 2.7)
- Zodra het waterschap hier toestemming voor verleent, wordt het water van het Zuiderdiep brak/zout. Dit is op zijn vroegst in 2026 (zie H. 2.2.2)

Eind 2021 heeft NM het plan opgevat om, door plaatselijk een laagje grond af te graven, in de Zuiderdiepgorzen meer 'getijdengebied' te creëren. De slikzone wordt aanzienlijk vergroot. (zie ook H. 2.2.1 waterpeil)

Omdat dit slik-habitat, evenals de lange flauwe oevers, door NM als het meest waardevolle wordt gezien, kan deze aanpassing een impuls geven aan de natuurwaarde in het gebied.

De afgraving zal na het broedseizoen van 2022 rond de bestaande krekken uitgevoerd worden.

2.1.5 Natura 2000

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden, waar bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd worden om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden.

Het Haringvliet, de plaat van Scheelhoek en het Zuiderdiep horen bij deze beschermde natuurgebieden. Van de Zuiderdiepgorzen behoren de oever en oude dijk langs het Zuiderdiep tot Natura 2000, de rest van het gebied niet.

Tot de broedvogelsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied 'Haringvliet' is aangewezen, behoren binnen de ZDG de bruine kiekendief, rietzanger en blauwborst. Deze doelsoorten worden in H. 4.3 nader beschreven.

Dijk en gors langs Zuiderdiep 15-05-2022

2.2 Water

2.2.1 Waterpeil

De twee krekken staan in verbinding met het zoete Zuiderdiep. De waterstand in het Zuiderdiep en daarmee in de krekken, fluctueert. Dit wordt beheerd door het waterschap. Vanwege zout kwelwater wordt het Zuiderdiep regelmatig gespoeld.

In de zomer wordt wekelijks vanuit het Zuiderdiep water geloosd op de Noordzee. Het waterniveau in de krekken binnen de ZDG zakt dan eveneens. Vanuit het Haringvliet wordt het waterpeil dan weer aangevuld.

In de winter gebeurt dit spoelen wanneer de omstandigheden, bepaald door onder andere het weer en de getijden, hiervoor gunstig zijn. Als gunstige omstandigheden enige tijd uitblijven, kan het gebeuren dat het gebied tijdelijk vernat.

Dit jaar (2022) was bij de tellingen in maart en april het waterpeil dermate hoog, dat de uitlopers van de oostelijke kreek een plas vormden. In mei waren de waterstanden heel verschillend. Op 3 mei was de stand zeer laag, de uitlopers van de kreek waren goed zichtbaar. Maar op 15 mei was de waterstand weer heel hoog. Waarschijnlijk had het waterschap het waterpeil in de polders verhoogd zodat de boeren de akkers konden beregenen. Bij de tellingen daarna was het peil weer laag tot zeer laag. (zie ook 2^e schema H. 3.2)

2.2.2 Verzilting

NM streeft ernaar dat de Zuiderdiepgorzen een brak intergetijdengebied wordt. Dit kan gerealiseerd worden door water door de gorzen te laten stromen dat aan de zeezijde van de Haringvlietssluisen via het Zuiderdiep wordt ingelaten. Zout water dus. Ook zout kwelwater vanuit de polders draagt hiertoe bij.

Het is nog niet duidelijk of, en zo ja wanneer, deze omslag plaats gaat vinden, omdat het waterschap hier nog een keuze over moet maken. De beslissing wordt uiterlijk in 2026 genomen.

Zodra het water in het Zuiderdiep en daarmee in de Zuiderdiepgorzen brak wordt, heeft dat vanzelfsprekend grote invloed op de flora en fauna in het gebied.

Hoog water 21-04-2022

Laag water 06-06-2022

2.3 Begroeiing

In het open deel van het telgebied is vooral een kruidenrijke begroeiing te vinden. Je komt er diverse soorten gras tegen, zoals Engels raaigras, rood zwenkgras en struisgras. De kruiden die er groeien, zijn onder andere akkerwinde, bezemkruiskruid, gewone brunel, heeblaadjes, echte en gele kamille, klein hoefblad, klein kruiskruid, kroontjeskruid, kruipende boterbloem, madeliefje, rode en witte klaver, moerasrolklaver, margriet, smalle weegbree, wilde peen, zilverschoon, enz. Op de lagere vochtige delen groeit onder andere melkkruid, moerasvergeet-mij-niet, rode en blauwe waterereprijs, veenwortel, watermunt, waterpunge en riet.

30-04-2022 Wilgen bij de monding van de oostelijke kreek

Naast kruidenrijk grasland zijn er in het veld ook delen met ruigere begroeiing te vinden, bestaande uit onder andere harig wilgenroosje, melkdistel, raapzaad, akkerdistel, speerdistel en fluitenkruid.

Daarnaast zie je duidelijk successie optreden, zeker in een ruime cirkel om de kreken heen en bij de poel. Het gaat dan vooral om populier, wilg en vlier. Bij de monding van de oostelijke kreek staat inmiddels een klein bosje wilgen.

Dwars in het veld staan vier rietkragen van voormalige sloten uit de landbouwtijd.

Op de oude dijk en de strook langs het Zuiderdiep groeit onder andere grote brandnetel, fluitenkruid, smeewortel, akkerdistel, ridderzuring, berenklauw, gewone klit, braam, dauwbraam, gras, riet, gele lis, lisdodde en heen. Vooral de braam op de dijk was flink gegroeid. Bij de vroege telling van 24 maart 2021 konden we er nauwelijks langs. Een paar dagen later hebben we een rand gesnoeid zodat we er bij de vervolgtellingen ook nog langs zouden kunnen.

Zoals elk jaar was de dijk aan het eind van het broedseizoen door de hoge, dicht opeenstaande vegetatie moeilijk begaanbaar.

Vlak langs het Zuiderdiep staan, verspreid langs de oever, enkele bomen en struiken. Je vindt er vooral vlier en diverse soorten wilg: bos-, grauwe, kronkel-, krul- en schietwilg. Om de schuur van NM en het woonhuis staan struiken en meerdere hoge bomen.

Wat betreft de vegetatie lag het telgebied er aan het begin van het broedseizoen anders bij dan op hetzelfde moment vorig jaar. Broedseizoen 2021 startte met zowel delen met lage als hogere vegetatie in het veld. Dit jaar (2022) was de begroeiing aan het begin van het broedseizoen overal laag. Ontwikkelingsbeheer speelt hierbij een rol, maar ook de ontwikkeling van het gebied zelf. Naast het feit dat er elk najaar delen in het gebied gemaaid worden, is de (hogere) ruigte in het veld allengs minder aan het worden.

De rietkragen dwars in het veld zijn in het najaar van 2020 helemaal gemaaid. Maar de jaren daarna heeft NM ze voor een groot deel laten staan. Rietmoeras maakt een belangrijk onderdeel uit van dit gebied. Dit werd bekrachtigd door de aanwezigheid van de noordse woelmuis, aangetoond door het muizenonderzoek in 2021 en 2022 door Ger Maatkamp. De meest zuidelijke helft van de rietkragen is wel gemaaid om het open karakter van het gebied te houden. (zie ook H. 2.7 Ontwikkelingsbeheer)

Schuilplaats ree, dauwbraam 21-04-2022 Reekalf 30-04-2022

2.4 Zoogdieren en vlinders

De volgende zoogdieren komen in de ZDG voor: ree, haas, bunzing, wezel, bever, mol, woelrat en verschillende andere soorten muizen.

Heel bijzonder voor ons was de ontmoeting met een reekalf aan het begin van de oeververtelling op 30 april. Het was prachtig om te zien hoe het kalfje, dat zich gedrukt hield, vertrouwde op zijn schutkleuren en geurloosheid en heel stil bleef liggen. We hebben snel een foto gemaakt en zijn nog sneller weer doorgelopen.

Bij het muizenonderzoek van november 2022, uitgevoerd door Ger Maatkamp op verzoek van NM, zijn de volgende soorten aangetroffen: noordse woelmuis, rosse woelmuis, bosmuis, dwergmuis en bosspitsmuis. Ook zat er een paar keer een wezel in de vallen. Dit onderzoek vond plaats in het uiterste westen van het gebied. In oktober 2021 is er muizenonderzoek gedaan bij een rietkraag halverwege het gebied én in het oosten. Daar waren dezelfde soorten aangetroffen, met daarnaast veldmuis, huisspitsmuis en dwergspitsmuis.

Langs de oever waren weer verse beversporen te vinden. Aan diverse boomstammen en takken was flink geknaagd. In september 2022 lag er een aangereden, dode bunzing op de Zuiderdiepweg iets ten westen van de westelijke kreek. Voor wat betreft de vos zijn er wel verhalen dat hij hier voorkomt, maar bewijzen zijn er door ons nog niet gevonden.

Beversporen 30-04-2022

De volgende vlinders hebben we tijdens de tellingen genoteerd: atalanta, bont zandoogje, bruine snuituil, dagpauwoog, distelvlinder, hooibeestje, icarusblauwtje en kleine vos. Van de dagpauwoog zagen we de rupsen op de brandnetels op de dijk.

Kleine vos 23/6

Hooibeestje 23/6

Bont zandoogje 15/5

Dagpauwoog 23/6

Icarusblauwtje 26/5

Bruine snuituil 26/5

2.5 Recreatie

Binnen de Zuiderdiepgorzen zijn diverse vormen van recreatie mogelijk, zoals wandelen, fietsen en vissen. Echter, vanaf maart 2021 was het gebied, in verband met de bouw van de windturbines, zeker twee jaar gesloten voor publiek. Alleen vissen bij de vissersplaatsen was nog toegestaan.

2.6 Windturbines

In en nabij het telgebied wordt de ambitie van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Goeree-Overflakkee voor windenergie verwezenlijkt. Langs de noordrand van Goeree-Overflakkee zijn in het afgelopen jaar (2022) negentien windturbines geplaatst, 'Windpark Kroningswind'. Hiervan staan vijf windturbines op de uiterste zuidrand van de Zuiderdiepgorzen, langs de Zuiderdiepweg.

Natuurmonumenten heeft zelf geen belangen in dit windpark. De locatie binnen de ZDG was al aangewezen als windlocatie toen het nog landbouwgebied was en nog voordat het gebied een natuurbestemming kreeg.

Vorig jaar (2021) is gewerkt aan de fundaties en de infrastructuur. De werkzaamheden in de ZDG lagen toen tijdens het broedseizoen stil. Dit jaar gingen de werkzaamheden tijdens het broedseizoen echter door.

Als eerste van het windpark werden de vijf windturbines in de Zuiderdiepgorzen gebouwd. Eind maart werd in het westen groot materieel klaargezet en al op 14 april was de eerste windturbine een feit. Rond 4 mei werden de wieken aan de vijfde en laatste windturbine in ons plot gehesen. Buiten de ZDG werd vervolgens verder gewerkt aan de overige veertien exemplaren, terwijl bij de bouwplaatsen in het plot aan de opruimwerkzaamheden werd

begonnen. Vanaf onze vijfde volledige telling, op 15 mei, konden we weer over het hele fietspad lopen omdat toen de hijskranen weg waren. En al bij de zesde telling, op 26 mei, was windturbine nr. 1 aan het proefdraaien. Het proces is begeleid door ecologisch bureau Buijs Eco Consult.

Bouw 1^e windturbine 08-04-2022

De windturbines hebben een ashoogte van 100 meter met een tiphoogte van 150 meter, zonder verlichting. Hoewel ze pas eind 2022 operationeel worden, zijn ze wel al vanaf mei/juni aan het proefdraaien.

Goed om te vermelden is dat er een detectiesysteem, DTBird, op de windturbines geplaatst wordt. Hiermee worden vogels van een bepaald formaat op afstand gedetecteerd en kunnen de windturbines, indien nodig, stilgezet worden. Zo worden onnodige slachtoffers voorkomen.

Wat het effect van de windturbines op de natuur zal zijn, met name in het onderzoeksgebied, zal de toekomst moeten uitwijzen. Zodra de windturbines er staan, wil NM dat er gemonitord wordt wat het effect hiervan is op vogels en vleermuizen.

2.7 Ontwikkelingsbeheer / maaien / vee

In de ZDG wordt ontwikkelingsbeheer toegepast. Maaien en afvoeren is hier een vorm van en dient diverse doelen:

- verarmen van de grond, waardoor een grotere diversiteit aan plantensoorten ontstaat.
- openbreken van het ontstane grasdek zodat er ruimte komt voor andere begroeiing, zoals kruiden.
- tegengaan van successie, dus het open houden van het gebied.
- omvormen van distelhaarden naar biodiverse, kruidenrijke graslanden. Dit gebeurt in combinatie met de wens vanuit de omgeving om distelverstoring te beperken.
- voorkomen dat er geschikt broedgebied voor de grauwe gans ontstaat, volgens afspraken gemaakt bij het ontwikkelen van de ZDG.

Dit maaien wordt in het najaar in twee ronden uitgevoerd, half juli en eind augustus. Ook in 2021 zijn er grote delen gemaaid. Van de rietkragen in het veld zijn de noordelijke helften blijven staan.

Ook wordt er gemaaid om het laarzenpad toegankelijk te houden. Maar net als vorig jaar (2021) was dat dit jaar niet nodig, omdat het natuurgebied niet toegankelijk was voor publiek.

In 2023 komt er waarschijnlijk vee in de Zuiderdiepgorzen. In verband met grondbroeders, zoals scholekster, kievit, tureluur, veldleeuwerik, gele kwikstaart en graspieper worden de runderen dan vermoedelijk vanaf juni ingeschaard. Volgens NM is het gebied er klaar voor, omdat er op de hogere, droge delen voldoende gras staat. Het aantal stuks vee zal op deze delen afgestemd worden. De verwachting van NM is dat, omdat er voldoende gras staat, ze niet naar het gors langs het Zuiderdiep trekken. NM zal in ieder geval monitoren waar de dieren lopen en of de hoeveelheid koeien past bij het gebied.

In verband met de recreatie zal gezocht worden naar rustige dieren om deze graastaak op zich te nemen.

Ook wij zullen het gedrag van deze runderen in de gaten houden en kijken wat het directe en indirecte effect hiervan op de broedvogels is.

Reebok 23-06-2022

Haas 23-06-2022

2.8 Verstoring

Door de bouw van de windturbines was de Zuiderdiepgorzen, behalve de vissersplaats in het westen, vanaf maart 2021 gesloten voor publiek. Fietsers en wandelaars waren er dus niet te vinden. Wat dit betreft was het een rustig seizoen.

Anders was het met de bouw van de windturbines. Tijdens het broedseizoen zijn de vijf windturbines langs de Zuiderdiepweg met gebruik van groot materieel geplaatst. De activiteiten bleven veelal beperkt tot de bouwplaatsen. Zo nu en dan moest er wel het veld ingelopen worden, omdat de ruimte anders te klein was. Volgens Kroningswind liep er elke dag iemand met een hond over en tussen de bouwplaatsen om te voorkomen dat vogels daar zouden gaan broeden.

Een andere vorm van verstoring was het illegaal betreden van het natuurgebied. Helaas hebben we ook dit jaar moeten constateren dat er op bepaalde plekken in het gebied gelopen werd. Dit was het meest duidelijk bij de ingang in het oosten langs het Zuiderdiep. Daar was zelfs een pad ontstaan dat een stuk over de oude dijk liep en dan ruim voor de oostelijke kreek het veld in.

Van het proefdraaien van de 1^e windturbine ondervonden we in het uiterste westen wat geluidshinder. Het was door het suizen van de wieken lastig om de exacte locaties van kleine karekiet en rietzanger te horen.

Verder vonden we tijdens onze rondgangen enkele stukken plastic en pakbonnen. Dit hebben we meegenomen.

Hoofdstuk 3 Werkwijze

3.1 Methode

Deze vierde broedvogeltelling in de Zuiderdiepgorzen is uitgevoerd volgens de richtlijnen van Sovon met gebruikmaking van de meest recente handleiding (2016). Het gaat hierbij om de BMP-A, wat staat voor Broedvogel Monitoring Project Alle soorten.

Door waarnemingen een bepaalde broedcode te geven wordt er aan het eind van het seizoen door middel van clusteren bepaald of, en zo ja hoeveel, territoria er waren. Bij dit project draait het dus om het registreren van territoria, niet van broedgevallen of nesten. Wat betreft het bezoekschema is uitgegaan van de planning behorende bij type landschap 'weidevogelrijk grasland'. Deze planning hebben we aangepast naar ons specifieke plot.

Zonsopkomst vanaf oude dijk, links Zuiderdiep en rechts het plot 03-05-2022

Er hebben vanaf eind maart acht volledige tellingen plaatsgevonden, met tussenpozen van minimaal tien dagen. Daarnaast hebben we twee deeltellingen uitgevoerd om een gedeelte van het gebied of enkele specifieke vogelsoorten nader te bekijken.

De eerste telling was op 24 maart en de laatste volledige telling op 20 juni. Op 30 april hebben we een deeltelling langs de oever gehouden. We keken dan vooral naar witte kwikstaart, meerkoet, fuut, eenden, ganzen en bruine kiekendief. Op 30 juni hebben we een deeltelling in het veld uitgevoerd voor de graspieper, gele kwikstaart en kleine plevier.

Elke volledige telling startte een uur voor zonsopkomst en duurde 5 á 6 uur.

Om zoveel mogelijk vroege zangers langs en op de dijk te kunnen intekenen, hebben we het startpunt van de volledige tellingen afgewisseld. We startten óf aan de Heuvelweg in het oosten, de eerste twee keer bij de schuur en de derde en vierde keer bij het gemaal, óf bij de ingang aan de Zuiderdiepweg in het westen.

In overleg met Sovon is de nachttelling uit de planning gehaald. De nachttelling diende er vooral voor om een eventueel territorium van de waterral te ontdekken, maar deze soort hebben we nog tijdens geen enkel broedseizoen gehoord. Vanzelfsprekend blijven we hier wel alert op.

Door de nachttelling onstond een groter gat dan gewenst tussen twee vroege ochtendtellingen. Dit vulden we vorig jaar op met een deeltelling in het veld. Met de nachttelling hebben we nu ook deze deeltelling verwijderd.

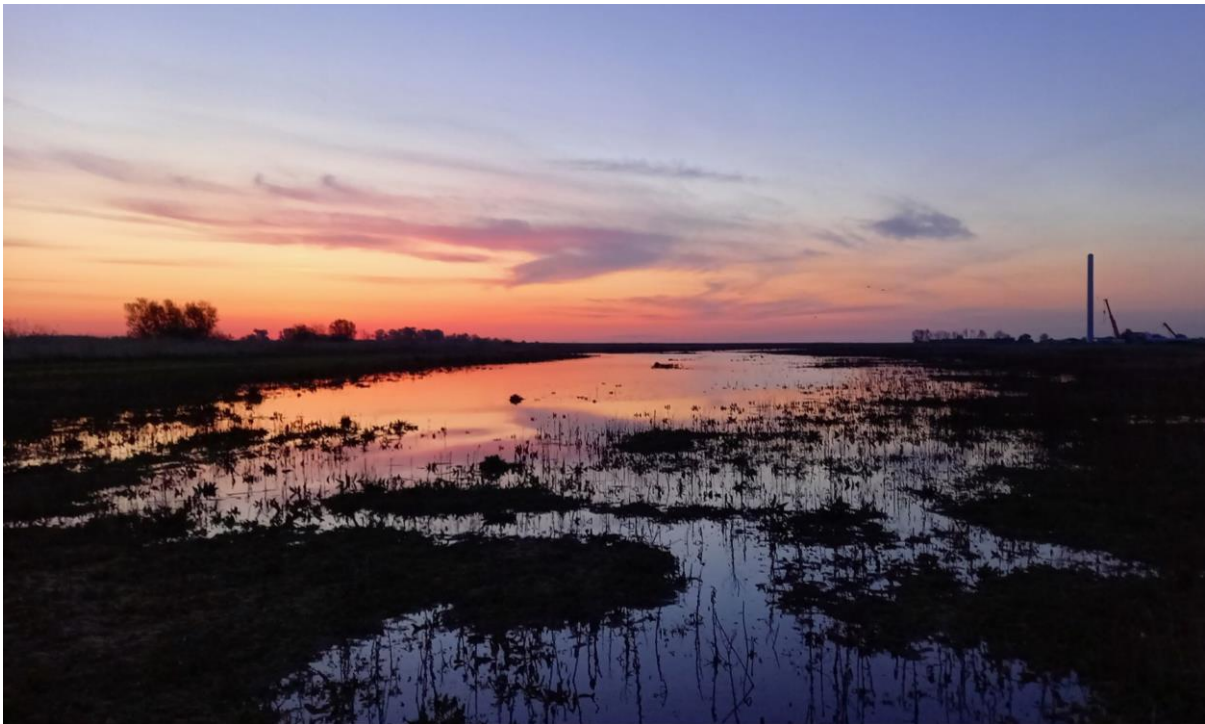
In plaats van de 'nachtelling+deeltelling' is een vroege ochtendtelling gekomen. Met drie vroege tellingen wordt de voor de BMP belangrijke meimaand nu beter benut om territoria in kaart te brengen.

Waarnemer Theo baant zich een weg door riet en brandnetels, oude dijk oost ... en midden 20-06-2022

Tijdens de telrondes hebben we gebruik gemaakt van Avimap, de invoerapp van Sovon. Om een back-up te hebben, voerden we beiden (Ger en Marja), in goed overleg, de waarnemingen in en uploaden deze ook beiden. Thuis konden we deze gegevens vergelijken en de back-up verwijderen.

Aan het eind van het telseizoen is door middel van het autoclusterprogramma van Sovon het aantal territoria berekend. Deze territoria hebben we vervolgens bekeken op realiteit.

Uitloper westelijke kreek 21-04-2022

3.2 Teldata 2022

De vaste tellers zijn Marja de Lange-van Buren en Ger Maatkamp. Bij de telling van 20 juni was Ger afwezig en werd waargenomen door Theo Hagendoorn.

	datum	deel	start	eind	bezoektype	Aandachtspunten/ bijzonderheden
1	24-03		05:30 west	10:15	zonop	
2	11-04		05:55 oost	10:30	zonop	
3	21-04		05:25 west	10:50	zonop	
	30-04	5%	06:30 ½ west	10:50	zonop	Middenstuk en oost, oever Zuiderdiep; gepland voor bruine kiekendief, witte kwikstaart, fuut, meerkoet, eenden en ganzen
4	03-05		05:00 oost	09:50	zonop	
5	15-05		04:45 west	09:55	zonop	
6	26-05		04:30 oost	10:20	zonop	
7	06-06		04:20 west	10:20	zonop	
8	20-06		04:15 oost	10:00	zonop	Telling met Theo Hagendoorn
	30-06	50%	07:15 oost	10:30	ochtend	Veld; gepland voor graspieper, gele kwikstaart, kleine plevier

De weersomstandigheden waren als volgt:

	Datum	Temp.	Wind	Bewolking	Waterpeil*
1	24-03	5-16 °C	Windkracht 2 NNW	Helder, zonnig	Zeer hoog
2	11-04	5-11 °C	Windkracht 2 ZO	Helder, zonnig, lichte sluierbewolking	Hoog
3	21-04	9-14°C	Windkracht 3 ONO	Helder, zonnig, lichte sluierbewolking	Zeer hoog
	30-04	6-10 °C	Windkracht 3 NNO	Dicht bewolkt	Hoog
4	03-05	7-13 °C	Windkracht 2 N	Net niet helemaal dicht wolkendek	Laag
5	15-05	12-19 °C	Windkracht 3 O	Wolkendek 59%	Hoog
6	26-05	14-17 °C	Windkracht 4 W => 5 WZW	Wolkendek 51-56%	Laag
7	06-06	14-16 °C	Windkracht 4 WZW => 5 ZW	Wolkendek 86-68%	Zeer laag
8	20-06	14-16 °C	Windkracht 3 N =>4 NNW	Wolkendek 64-30%	Zeer laag
	30-06	17-19 °C	Windkracht 3 WNW	Wolkendek 54%	Hoog

Vanaf 2^e week april t/m begin juni was het droog. In juni vielen er enkele buien, waarna het weer voor langere tijd droog bleef.

* Waterpeil zeer hoog: het water van de oostelijke plas strekt zich uit voorbij de westelijk gelegen rietkraag (punt C, zie kaartje H. 3.3)

Waterpeil hoog: de uitlopers van de oostelijke kreek vormen een plas

Waterpeil laag: de uitlopers van de oostelijke kreek zijn zichtbaar.

Waterpeil zeer laag: de uiteinden van de uitlopers staan droog. (zie ook H. 2.2.1)

Hoe hoger het water, hoe meer wij moeten omlopen, hoe langer het duurt voordat we weer bij de oever zijn voor de voortzetting van de telling van de vroege zangvogels.

3.3 Route broedvogeltelling

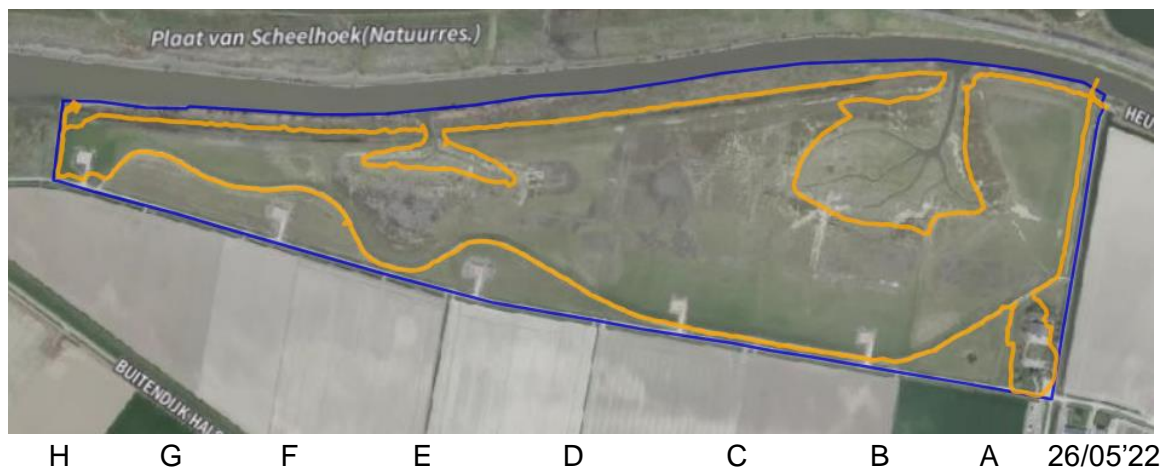
Tijdens de broedvogeltelling hebben we de route op twee verschillende manieren gelopen. Bij de even tellingen startten we vanaf een ingang aan de Heuvelweg. Bij de eerste tellingen bij de ingang achter de schuur van NM en vanaf 26 mei vanaf de ingang bij het Zuiderdiep. Vandaar liepen we in westelijke richting over de oude waterkeringsdijk. Insteeken naar het Zuiderdiep hebben we niet meer gemaakt, In plaats daarvan hebben we op 30 april een aparte deeltelling langs de oever gemaakt.

Bij de kreekdoorlaten werd de route over de dijk even onderbroken en de waterlijn van de krekken zo dicht mogelijk gevolgd. Na de tweede kreekdoorlaat volgden we de dijk verder tot het uiterste westelijke deel van het telgebied. Van daar liep het pad langs de watergang naar de Zuiderdiepweg. Daarna ging het in oostelijke richting tot het fietspad. Vanaf hier volgden we het fietspad, in het begin weliswaar om de bouwplaatsen heen. Waar nodig maakten we een insteek in het veld. Tot slot gingen we om het woonhuis en de schuur van NM terug naar het startpunt op de Heuvelweg.

Bij de oneven tellingen namen we de route in tegengestelde richting. We startten dan op de Zuiderdiepweg ter hoogte van de watergang in het westen en liepen dan naar de oude waterkeringsdijk.

Op deze manier konden we zowel aan de oostkant als aan de westkant de vroege zangvogels registreren.

De lengte van de route is ± 8 km. Bij de eerste tellingen duurde een ronde 4,5 uur. Bij de latere tellingen waren we tegen de 6 uur bezig.

Route 26-05-2022; laag water; we konden bij bouwplaats 4 en 5 weer over het fietspad.

Het feit dat we de telling op de oude dijk tweemaal moesten onderbreken voor een ronde om de krekken had wel nadelen. Door het omlopen ging er tijd verloren om de vroege vogels in het riet en op het gors langs het Zuiderdiep te tellen. Deze zangvogels zijn namelijk het meest territoriaal actief bij zonsopkomst wat in de loop van de ochtend snel afneemt. Door het omlopen was de kans aanwezig dat, eenmaal aan de andere kant van de kreek, we vogels 'misten' omdat ze niet meer zongen. Dit werd enigszins gecompenseerd door het feit dat we elke telling vanaf een andere kant zijn begonnen.

Ook de verstoring in het veld en op de krekken was door dit omlopen groter dan we wilden. Een bijkomend voordeel was dat we direct al een deel van het veld in kaart konden brengen.

In 2020 vatten we het plan op om de oever een keer vanaf het water te bekijken. Hierbij zijn we echter afhankelijk van derden aangezien we zelf geen boot bezitten. Tevens bleek het lastig om dit in de planning in te voegen. We schrappen nu dit idee.

Knobbelzwanen 03-05-2022

3.4 Omstandigheden

Het was een bijzonder jaar om een broedvogeltelling in de Zuiderdiepgorzen uit te voeren en dan doelen we natuurlijk vooral op de bouw van de windturbines die tijdens het broedseizoen heeft plaatsgevonden. (Zie ook H. 2.6 en 2.8)

Het seizoen begon prima wat betreft het weer (zie H. 3.2) en de waterstand (zie H. 2.2.1). Maar in de loop van het BMP-project werd de grond door gebrek aan neerslag fors droger. De hoogte van het water in de kreken verschilde flink per telling. (zie H. 2.2.1 en 3.2) Soms stond het water zo hoog dat het zich voorbij de rietkraag ten westen van de grote kreek uitstreckte. Een andere keer waren de afzonderlijke uitlopers van de kreken zichtbaar of waren zelfs deze niet helemaal gevuld.

Als ongunstige factor van natuurlijke aard kan genoemd worden, dat bij de tellingen die we in het westen startten, we op de dijk de zon pal tegen hadden.

Helaas is 2022 ook het jaar van de vogelgriep gebleken. Weliswaar was deze in ons plot niet heel zichtbaar, maar wel in de naastgelegen kolonie grote sterns (Scheelhoek) waar het virus voor erg veel slachtoffers heeft gezorgd.

Knobbelzwanen en grauwe ganzen met jongen 21-04-2022

Hoofdstuk 4 Resultaten

4.1 Telresultaten

Onderstaand schema laat de soorten vogels zien waarvan tijdens deze BMP duidelijk is geworden dat ze een of meer broedterritoria in de Zuiderdiepgorzen hadden. Tevens worden de territoria van vorige jaren vermeld.

Bij de vogels die op de Rode Lijst staan, is aangegeven binnen welke categorie ze vallen. Naast de Rode Lijst heeft Vogelbescherming ook een Oranje Lijst opgesteld met soorten die op de Rode Lijst dreigen te komen.

	2022	2021	2020 (nulmeting)	2019	Rode/oranje lijst
Blauwborst	8	10	10	10	
Boerenzwaluw	-	-	-	2	
Bosrietzanger	27	34	27	15	
Brandgans	-	-	6	-	
Bruine kiekendief	-	1	-	-	oranje lijst
Buizerd	1	-	-	-	
Cetti's zanger	4	-	3	1	
Fazant	3	3	2	2	
Fitis	1	2	1	2	
Fuut	1	-	2	-	
Gele kwikstaart	5	9	9	1	gevoelig
Gr Canadese gans	-	-	1	-	
Grasmus	14	22	28	17	
Graspieper	8	8	5	3	gevoelig
Grauwe gans	-	-	2	-	
Groenling	1	-	-	1	
Heggenmus	1	1	3	1	
Holenduif	1	1	1	1	
Houtduif	1	1	1	1	
Huismus	4	3	3	4	gevoelig
Huiswaluw	-	-	19	9	gevoelig
Kerkuil	1	1	-	-	
Kievit	24	20	11	13	oranje lijst
Kleine karekiet	18	19	27	13	
Kleine plevier	4	5	4	3	
Kluut	-	-	-	1	
Kneu	-	1	1	1	gevoelig
Koolmees	1	1	1	2	
Krakeend	-	-	3	1	
Kwartel	-	-	-	1	
Meerkoet	-	1	4	4	
Merel	1	1	1	2	
Middelste zaagbek	-	-	1	-	gevoelig
Pimpelmees	1	-	-	-	
Putter	3	3	4	4	
Rietgors	11	12	18	11	
Rietzanger	52	69	59	34	
Roodborst	-	1	-	3	
Roodborsttapuit	1	-	-	1	
Scholekster	4	3	4	3	oranje lijst
Slobeend	-	-	1	1	kwetsbaar

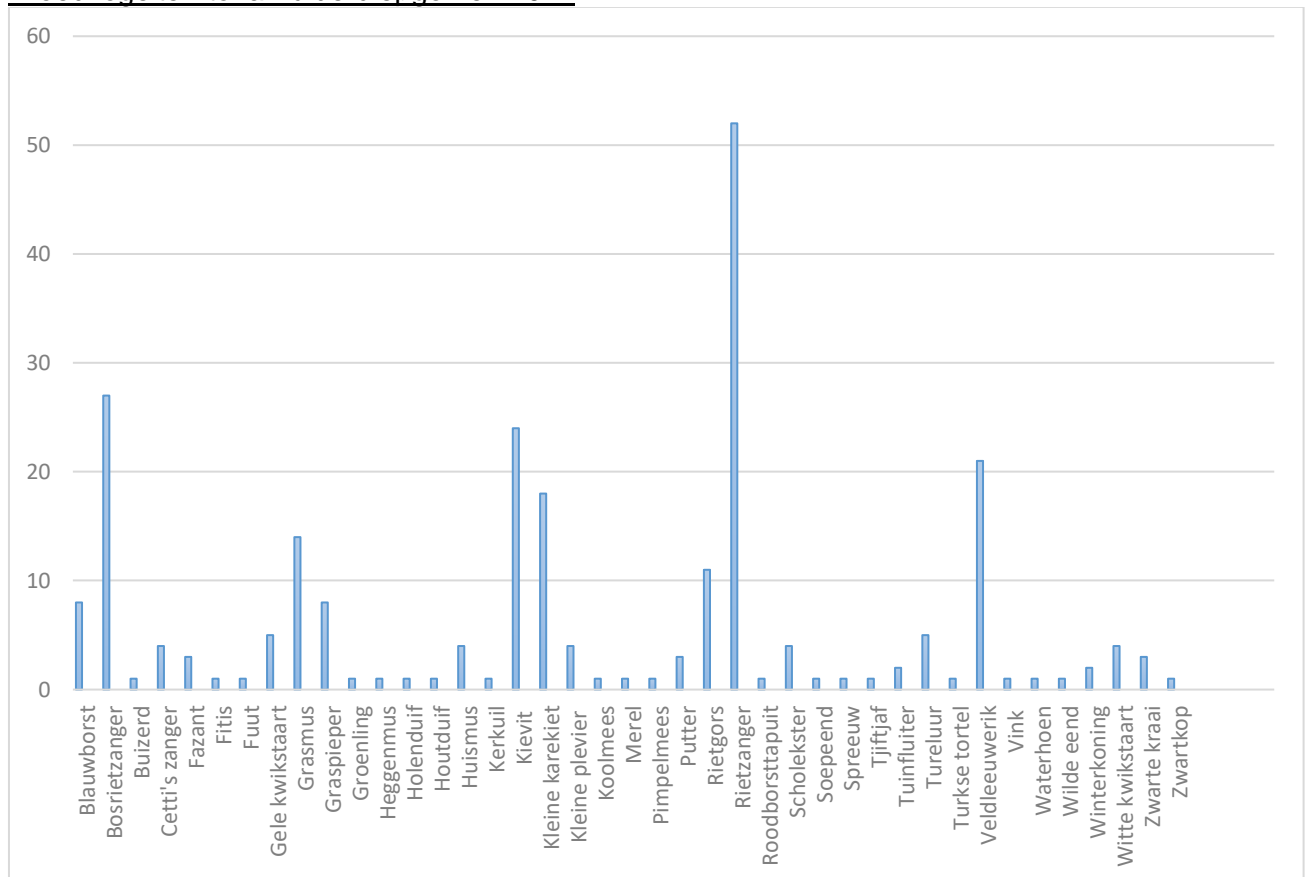
Soepeend	1	-	-	-	
Spreeuw	1	-	-	-	oranje lijst
Tjiftjaf	3	2	3	3	
Tuinfluter	2	4	3	1	
Tureluur	5	5	3	2	gevoelig
Turkse tortel	1	1	1	-	
Veldleeuwerik	21	23	16	10	gevoelig
Vink	1	3	2	3	
Waterhoen	1	-	-	-	oranje lijst
Wilde eend	1	5	5	4	
Winterkoning	2	3	4	3	
Witte kwikstaart	4	3	3	3	gevoelig
Zanglijster	-	1	1	-	
Zwarte kraai	3	3	3	3	
Zwartkop	1	2	3	3	

Over het algemeen zijn we dezelfde soorten tegengekomen als vorig jaar. We hebben vier nieuwe soorten kunnen opnemen: buizerd, soepeend, spreeuw en waterhoen. Vier soorten zijn teruggekeerd: Cetti's zanger (2020), fuut (2020) groenling (2019) en roodborsttapuit (2019).

Maar er is ook een aantal soorten waarvoor we geen territorium meer hebben kunnen vaststellen. Dit betreffen de bruine kiekendief (doelsoort), kneu, meerkoet, roodborst en zanglijster. Vanaf de telling in 2020 hebben we geen territorium van brandgans, grauwe gans, grote Canadese gans, huiszwaluw, krakeend, middelste zaagbek en slobeend.

Ook de boerenzwaluw, kluut en kwartel, die bij de eerste telling in 2019 op de lijst stonden, zijn niet meer als broedvogel teruggekeerd.

Broedvogelterritoria Zuiderdiepgorzen 2022

4.2 Vaste en incidentele broedvogels

In 2019 vond de transformatie van landbouwgrond Blok de Wit naar Zuiderdiepgorzen plaats. Het werd een natuurgebied met kreken, slikkige oevers, rietmoeras en grasland.

Nu, na vier jaar, kunnen we een voorzichtige indeling maken in vaste en incidentele broedvogels. Deze indeling gaat uit van de nulmeting in 2020 en niet van de eerste BMP-telling in 2019. Meer achtergrondinformatie hierover is te vinden in het rapport 'Mededeling 292 BMP Zuiderdiepgorzen 2019'. De broedvogeltelling van 2019 wordt, indien van toepassing, wel genoemd.

Veld

Vanaf het eerste jaar waren er direct soorten te vinden als kievit, kleine plevier, scholekster, tureluur, gele kwikstaart, graspieper en veldleeuwerik. Ook de verwachte kluut was aanwezig, maar helaas is deze tot nu toe niet teruggekeerd.

In het riet van de vroegere sloten dwars in het veld, nog niet aanwezig in 2019, kunnen we elk jaar territoria van rietgors en rietzanger aantekenen. De kleine karekiet was er alleen in 2020 te vinden.

Een verrassing in 2019 was de kwartel die in het ruige deel van het veld een territorium bezet hield. Helaas hebben we deze soort in de volgende broedseizoenen niet meer gehoord. Een vogel die dit jaar wel is teruggekeerd sinds de eerste telling is de roodborstapuit.

Tot slot kan als incidentele broeder van het veld de grauwe gans genoemd worden waarvan we in 2020 2 territoria hebben kunnen vaststellen.

Oever langs Zuiderdiep

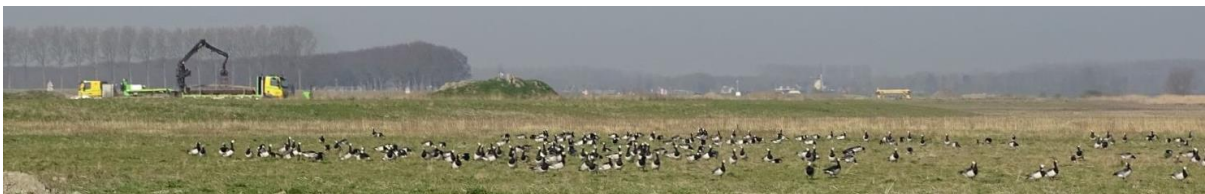
In de bomen, de ruigte en het riet langs de oever van het Zuiderdiep kunnen we als vaste broedvogels noteren: blauwborst (doelsoort), bosrietzanger, fazant, grasmus, kleine karekiet, rietgors, rietzanger (doelsoort), tijftjaf, vink, witte kwikstaart, wilde eend en zwarte kraai. Incidenteel vonden we er: brandgans (2020), bruine kiekendief (2021) (doelsoort), Cetti's zanger (2019, 2020, 2022), fitis (2019, 2020, 2022), fuut (2020, 2022), grote Canadese gans (2020), heggenmus (2020), kneu (2019, 2020, 2021), koolmees (2019), krakeend (2019, 2020), meerkoet (2019, 2020, 2021), middelste zaagbek (2020), putter (2019, 2020, 2021), soepeend (2022), tuinfluiter (2020,2021), vink (2019), winterkoning (2019, 2020, 2021) en zwartkop (2020)

In het riet van de sloot langs de Heuvelweg is ook elk jaar de kleine karekiet te vinden en incidenteel de rietzanger (2020 en 2021).

Schuur

Rond de schuur en het huis vinden we vaste territoria van grasmus (alleen gemist in 2019), heggenmus, holenduif, houtduif, huismus, koolmees, merel, putter, tijftjaf, tuinfluiter, Turkse tortel (alleen gemist in 2019), vink, winterkoning, witte kwikstaart, zwarte kraai en zwartkop. Incidentele broedvogels hier zijn boerenzwaluw (2019), buizerd (2022), fitis (2021), groenling (2019, 2022), huiszwaluw (2019, 2020), kerkuil (2021, 2022), pimpelmees (2022), spreeuw (2022), rietzanger (2020), roodborst (2019, 2021) en zanglijster (2020, 2021).

In de sloot achter de schuur hadden we in 2022 voor het eerst een territorium van het waterhoen.

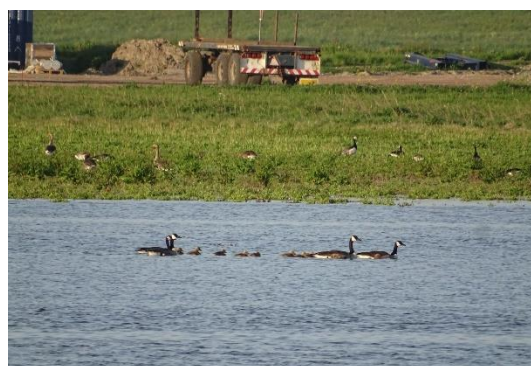

Brandganzen 24-03-2022

<u>Veld (incl rietkragen)</u>		<u>Oever</u>		<u>Schuur</u>	
<u>Vast</u>	<u>Incidenteel</u>	<u>Vast</u>	<u>Incidenteel</u>	<u>Vast</u>	<u>Incidenteel</u>
Gele kwikstaart	Grauwe gans	Blauwborst	Brandgans	Grasmus	Buizerd
Graspieper	Kleine karekiet	Bosrietzanger	Br kiekendief	Heggenmus	Fitis
Kievit	Roodborsttapuit	Fazant	Cetti's zanger	Holenduif	Groenling
Kleine plevier	<i>Kluut (2019)</i>	Grasmus	Fitis	Houtduif	Kerkuil
Rietgors	<i>Kwartel (2019)</i>	Kleine karekiet	Fuut	Huisemus	Pimpelmees
Rietzanger		Rietgors	Gr Cana gans	Koolmees	Rietzanger
Scholekster		Tjiftjaf	Heggenmus	Merel	Roodborst
Tureluur		Wilde eend	Kneu	Putter	Spreeuw
Witte wikstaart			Koolmees	Tjiftjaf	Waterhoen
Zwarte kraai			Krakeend	Tuinfluitier	Zanglijster
			Meerkoet	Turkse tortel	
			Midd zaagbek	Vink	
			Putter	Winterkoning	
			Slobeend	Witte kwikstaart	
			Soepeend	Zwarte kraai	
			Tuinfluitier	Zwartkop	
			Vink		
			Winterkoning		
			Zwartkop		

Monding kleine kreek 06-06-2022

Grote Canadese gans 15-05-2022

4.3 Korte bespreking van enkele vogelsoorten

De Zuiderdiepgorzen ligt in het verlengde van Natura 2000 gebied 'Haringvliet'. Van de ZDG behoort de strook langs het Zuiderdiep tot en met de oude dijk ook bij N2000, maar het veld niet.

Doelsoorten binnen de broedvogelgroep van N2000 'Haringvliet' die ook in ons plot voorkomen, zijn blauwborst, rietzanger en bruine kiekendief

Daarnaast willen we aandacht houden voor de vogelsoorten die op de rode en oranje lijst staan.

Bij elke telling zijn we eerst naar de dijk langs het Zuiderdiep gegaan om hier de vroege zangvogels te tellen. Op het gors tussen de dijk en het Zuiderdiep zaten blauwborst, bosrietzanger, Cetti's zanger, grasmus, kleine karekiet, rietgors en rietzanger. Deze soorten, behalve Cetti's zanger, waren ook te vinden aan de zuidkant van de dijk waar vanaf 2019 een ruigte-rietkraag is ontstaan. Opvallend is dat grasmus, kleine karekiet en rietgors hun piekjaar in 2020 hadden; rietzanger en bosrietzanger in 2021; blauwborst was redelijk stabiel. Dat de toename van bosrietzanger en rietzanger een jaar langer duurde, heeft waarschijnlijk te maken met een verdere verruiging van het deel ten zuiden van de oude dijk. Bij de afname in 2021 speelde het feit dat de rietkragen in het veld eind 2020 zijn gemaaid een te kleine rol, zie Mededeling 331 BMP Zuiderdiepgorzen 2021.

Dit jaar is bij al deze genoemde soorten een (verdere) daling van het aantal territoria te zien.

In de begroeiing op en naast de dijk is op het eerste oog niets veranderd. Waar de afname van het aantal territoria van 2022 dan mee te maken heeft, is vooralsnog niet aan te geven.

De **blauwborst**, doelsoort binnen N2000 'Haringvliet', was de afgelopen drie jaar een stabiele factor met 10 territoria. Dit jaar kwam de teller tot 8. Al direct aan het begin van de

Blauwborst 26-03-2022 (Foto Manezee)

tellingen was duidelijk dat de **blauwborst** minder aanwezig was. Zowel even ten westen van de kleine als van de grote kreek is een territorium minder.

De **bosrietzanger** zit met 27 territoria weer op het aantal van 2020, vorig jaar 34. De afname is vooral te zien tussen de twee kreek en in het oosten.

Een positiever verhaal komt van de **Cetti's zanger** die, na afwezig te zijn in 2021, dit jaar met 4 territoria de totalenlijst weer binnenkomt. Vooral ten westen van de kleine kreek heeft hij een geschikt broedbiotoop gevonden

Het aantal territoria van de **grasmus** is nog niet zo laag geweest. Het hoogtepunt bij de **grasmus** ligt in 2020 met 28 territoria. In 2021 was een daling te zien naar 22 en nu naar 14. De afname is vooral te zien op het tussenstuk tussen beide kreek. Vorig jaar (2021) zagen we als een van de mogelijke oorzaken van de daling bij de **grasmus**, naast het koude voorjaar, de verruiging van de vegetatie op en langs de dijk. De **bosrietzanger** profiteerde hier juist weer van. Maar nu daalt het aantal bij de **bosrietzanger** ook. De daling bij de **grasmus** van dit jaar is nu moeilijker te verklaren als we alleen naar de ontwikkeling binnen de ZDG kijken. Net als vorig jaar heeft de **grasmus** ook in het struweel bij de schuur en het huis 2 plekken weten te bezetten.

Grasmus 09-05-2022 (Foto Slikken van Flakkee)

De **kleine karekiet** geeft een redelijk stabiel beeld met 18 territoria dit jaar en 19 vorig jaar (2021). In 2019 (13) waren vooral territoria van de **kleine karekiet** aan te wijzen in het westen in het riet langs het Zuiderdiep. In het piekjaar 2020 (27) zie je een toename door het ontstaan van rietkragen ten zuiden van de oude dijk en in het veld. In 2021 zijn er in het riet

Kleine karekiet 04-07-2022 (Foto Bouwdijk, Melissant)

in het westen langs het Zuiderdiep geen territoria meer, alleen nog in het oosten en verder in de nieuwe rietkragen langs de dijk. Blijkbaar was de kwaliteit van het riet vlak langs de oever flink gedaald, of was het riet door het koude voorjaar pas laat opgekomen. Dit jaar heeft langs de dijk een verschuiving plaats gevonden van het oosten naar het deel tussen de twee kreek. Maar nog steeds bevinden veruit de meeste territoria zich in de 'nieuwe' rietkragen en nog maar erg weinig in het riet vlak langs de oever.

Ook de **rietgors** is stabiel met 11 territoria van dit jaar en 12 van vorig jaar. We zien een kleine verschuiving van territoria van het middenstuk, tussen de twee krekken, naar oostelijke rietkragen in het veld. Ook bij deze soort zagen we een uitschieter in 2020 met een totaal van 18.

Rietgors vrouw 23-06-2022

Rietzanger 25-04-2022 (Foto Manezee)

De **rietzanger**, doelsoort binnen N2000 'Haringvliet', liet tot en met vorig jaar (2021) een stijging zien. Nu is het aantal territoria gedaald van 69 naar 52. De afname is het opvallendst in het westen en in het middenstuk. Een oorzaak binnen het gebied is niet direct aan te wijzen. De begroeiing op en naast de dijk was vergelijkbaar met vorig jaar.

Ook **wilde eend**, **soepeend** en **fazant** benutten dit jaar de dijk en het naastgelegen gors voor een goede schuilplaats of broedplaats. Het aantal territoria van de **wilde eend** is gedaald van 5 naar 1. Wel is er een territorium van de **soepeend** bijgekomen. De **fazant** is met 3 gelijk gebleven. Van de **meerkoet** hebben we geen territorium meer vast kunnen stellen, vorig jaar nog 1.

De **fuut** bezette bij de laatste volledige telling van 20 juni wel een nest, langs de ingang van de westelijke kreek op een plaats waar geen stortstenen lagen. Erg leuk dat we deze soort weer aan de broedvogels van ZDG kunnen toevoegen.

Nest soepeend 06-06-2022

Helaas heeft de **bruine kiekendief** geen vervolg gegeven aan de broedactiviteiten van vorig jaar, vooral omdat het een doelsoort is voor Natura 2000-gebied 'Haringvliet'. Maar de kans is groot dat hij wel een plek heeft gevonden in Scheelhoek, waar meerdere broedparen van de **bruine kiekendief** een territorium hebben.

De **witte kwikstaart** was net als de afgelopen jaren duidelijk aanwezig bij de westelijke kreekingang en bij de schuur. Ook in de buurt van de oostelijke kreek was zijn aanwezigheid niet te missen. We hebben nu voor het eerst de opvallende waarnemingen bij de uitlopers van de krekken voorzien van een opmerking en verplaatst naar de strook langs de oever om te voorkomen dat het territorium op de kaart van de **witte kwikstaart** in het veld komt te staan. Op het deel aan de noordkant van de dijk zijn voldoende mogelijkheden voor de **witte kwikstaart** om er te broeden.

Op enkele plaatsen langs het water stonden bomen en struiken die een zangplek boden aan fitis (1) en tjiftjaf (2). Ook de zwarte kraai hield er weer 2 territoria bezet.

Vogels die vorig jaar langs de oever ook een territorium hadden maar die we nu misten, zijn heggenmus, tuinfluiter en zwartkop. Deze waren wel aanwezig rond de schuur.

Tjiftjaf 11-04-2022

Zwarte kraaiennest hoog in de boom, staart steekt rechts over de rand 11-04-2022

Het was al snel duidelijk dat er minder gele kwikstaarten in de ZDG zouden broeden dan vorig jaar. Omwille van ontwikkelingsbeheer is in het najaar van 2021 een groot deel van het gebied gemaaid. Daarnaast wordt de ruigte in de loop der jaren allengs minder. Vorig jaar was de gele kwikstaart vooral ten zuiden van de grote kreek en in de meest zuidelijke strook rond het fietspad te vinden. Door de bouw van de windturbines was een groot deel van deze zuidstrook nu ongeschikt als broedplaats. De 5 territoria van dit jaar waren verspreid over het gebied: bij de twee kreek en een enkele in het zuiden. Naast kruidenrijke graslanden vraagt de gele kwikstaart, die het kenmerk 'gevoelig' op de Rode Lijst heeft, om een hoger waterpeil, laat maaien en een lage beweidingsdichtheid.

Ook de graspieper is stabiel gebleven met zijn aantal van 8 territoria. Deze soort concentreert zich elk jaar vooral langs de zuidrand. We doen wel waarnemingen in de noordelijke helft of in het midden, maar veruit de meeste in het grasland langs het fietspad. Hij lijkt zich weinig aangetrokken te hebben van de bouw van de windturbines en heeft op voldoende afstand toch geschikt broedhabitat gevonden.

De graspieper, met als kenmerk 'gevoelig', bouwt zijn nest goed verscholen op de grond, maar geeft de voorkeur aan iets hogere vegetatie dan de veldleeuwerik.

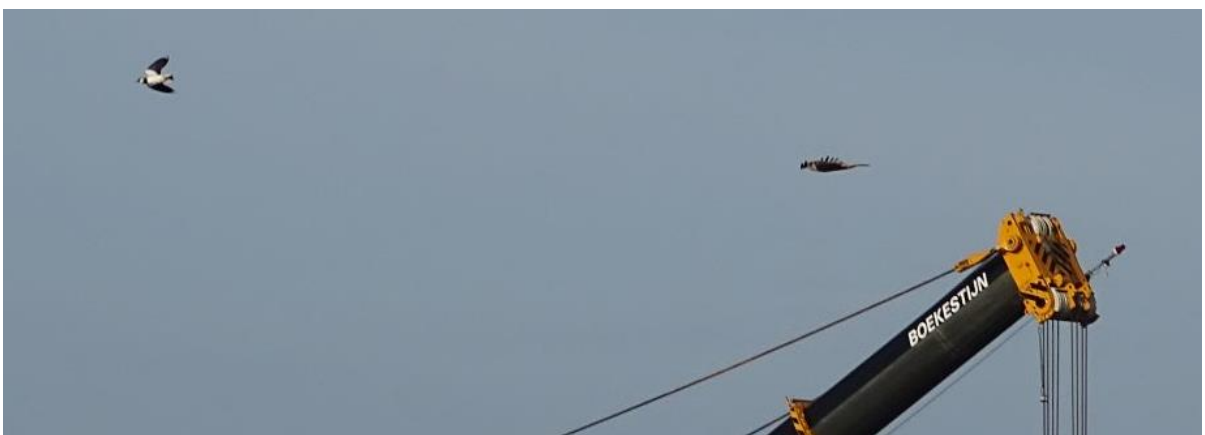
Net als de overige weidevogels heeft de graspieper baat bij een kruidenrijke vegetatie en laat (eind augustus) maaien. Enige begrazing kan gunstig zijn, om de vegetatie kort en open te houden.

Graspieper met voer 23-06-2022

Vorig jaar schreven we al dat de **kievit** zich steeds meer thuis voelt in de Zuiderdiepgorzen. Hoewel de landelijke trend een duidelijke daling laat zien voor de **kievit** als broedvogel, stijgen de aantallen territoria (20 => 24) in dit nieuwe plot nog steeds. Zelfs nu er dit jaar tijdens het broedseizoen langs de zuidrand aan de windturbines is gewerkt, is een stijging zichtbaar. De vogels zaten nu wel minder verspreid in het gebied en meer geconcentreerd in de noordelijke helft. Er was duidelijk afstand tussen de bouwwerkzaamheden en de territoria.

De **kievit** heeft een vermelding op de Oranje Lijst. Hij broedt in open landschappen, voornamelijk graslanden en bouwland en houdt van korte, kruidenrijke vegetatie met daarin open, natte en slijkige plekken. De datumgrens aan de start van de telling is half maart, dat is vrij vroeg in het broedseizoen. De weersomstandigheden waren toen nog heel gunstig. Ook speelt waarschijnlijk mee dat de begroeiing aan het begin van het broedseizoen overal laag was.

Kievit en bruine kiekendief boven hijskraan 11-04-2022

De kleine plevier is, net als de kievit, scholekster en tureluur een grondbroeder van open landschap en was direct in de nieuwe Zuiderdiepgorzen te vinden. Het aantal van 4 territoria is hetzelfde als in 2020. Vorig jaar (2021) stonden er 5 genoteerd. Hij staat niet op de rode of

Kleine plevier 11-04-2022

het gaat landelijk goed met deze vogel. De kleine plevier is een pioniersoort die broedt op terreinen met weinig vegetatie en veel slik, vaak met (zoet) water in de buurt. Hij profiteert in het plot van de delen met geen tot lage begroeiing rond de kreek. Vorige jaren vooral bij de oostelijke kreek, dit jaar zijn de territoria evenredig verdeeld tussen de twee kreek. Net als de kievit is de kleine plevier een soort die we elk jaar weer verwachten tegen te komen bij de broedvogelmonitoring.

Maandag 11 april om drie minuten over half tien hoorden we de zang waar we de afgelopen twee jaar vergeefs naar op zoek waren! Een zingende roodborsttapuit! Vier keer hebben we hem, en soms ook haar, waargenomen, zowel luid zingend als waakzaam en alarmerend. En precies op de plaats waar we hem drie jaar geleden voor het laatst in de ZDG hadden horen zingen: in het uiterste westen.

De roodborsttapuit staat niet op de Rode of Oranje Lijst, maar er is een speciale reden waarom we blij waren deze vogel weer op onze broedvogellijst te kunnen noteren, zie Mededeling 292 BMP Zuiderdiepgorzen 2019. Twee jaar heeft hij niet gezongen in de ZDG en precies in het jaar als de windturbines gebouwd worden, is hij er weer. Eigenlijk juist in dit bouwjaar, want de roodborsttapuit houdt van open tot halfopen landschappen, maar ook van braakliggende gronden en grote kaal-slagen. En dat was hier volop te vinden.

Roodborsttapuit 09-05-2022 (Foto Slikken van Flakkee)

Bij de scholekster is het aantal territoria in de ZDG vrij stabiel, afwisselend 3 of 4. Het westen van het gebied is hierbij favoriet. Elk jaar zijn hier sowieso 2 territoria te vinden.

Nest scholekster 15-05-2022

Afwisselend is er dan in het oosten 1 territorium of, zoals dit jaar, 2 territoria.

De scholekster heeft een vermelding op de Oranje Lijst. Hij broedt op gorzen, grasland, agrarisch cultuurland, open en schaars begroeid terrein, op grind, daken en zelfs op paaltjes.

Vonden we vorig jaar een nest op het bouwterrein, dit jaar liepen we langs een nest in het oosten van het veld, een mooi kuiltje bekleed met takjes waar 4 eieren in lagen.

Een andere vaste broedvogel vanaf het begin van de ZDG is de **tureluur**. Het aantal van 5 territoria van vorig jaar is stabiel gebleven. Net als bij de **scholekster** is het deel rond de westelijke kreek favoriet, hier zijn elk jaar de meeste territoria te vinden.

De **tureluur** staat als 'gevoelig' genoteerd op de Rode Lijst. Hij bouwt zijn nest op de grond, goed verborgen bij een graspol. De **tureluur** profiteert van hoge waterpeilen, greppels en slootkanten, kruidenrijkdom, laat maaien, lage beweidingdichtheid.

De **veldleeuwerik** staat als boerenlandvogel als 'gevoelig' op de Rode Lijst. Het aantal territoria (21) is redelijk stabiel met dat van vorig jaar (23). De territoria liggen mooi verspreid over het gebied, maar, net als bij de **kievit**, dit jaar wel met wat meer afstand van de zuidrand dan andere jaren. Zoals eerder aangegeven houdt dit verband met de bouwwerkzaamheden van de windturbines. De **veldleeuwerik** broedt in open landschappen, zoals heide en duinen. maar ook vaak in graslanden en open akkerbouwgebieden. Omdat het al lang niet goed gaat met de **veldleeuwerik** is het bijzonder prettig dat deze soort al vanaf het begin in 2019 de ZDG als geschikt broedhabitat ziet en er volop gebruik van maakt.

Het gebied rond de schuur en huis vormt met zijn hoge bomen een apart biotoop. Het hoort officieel niet bij de Zuiderdiepgorzen, maar is wel eigendom van NM en wordt ook meegenomen in de broedvogeltelling.

Achter de schuur zat dit jaar een **buizerd** te broeden, vlak bij een stel **zwarte kraaien**. Het is het hele broedseizoen hommeles geweest tussen deze twee.

Buizerdnest 30-04-2022

Buizerd zit op nestrand 26-06-2022

Hier volgt het verhaal over het nest achter de schuur, opgeschreven in de verslagen na elke telronde:

24-03: *Leuk was dat bij het oude kraaiennest van vorig jaar, op de hoek van de schuur, naast **zwarte kraaien** ook twee **buizerds** en een **ekster** aanwezig waren. Wie gaat het nest dit jaar claimen?*

11-04: *De **zwarte kraaien** hebben een nest gebouwd hoger in de boom dan die van vorig jaar. We zagen een zwarte staart over de rand steken, een mooie code 13. Ook deze keer zagen we er een **buizerd**. Deze werd door een **zwarte kraai** weggejaagd. Het onderste nest ziet er niet uit alsof het gerenoveerd is, maar misschien heeft de **buizerd** daar zijn oog toch op laten vallen. Een **ekster** hebben we niet meer gezien.*

21-04: *De **buizerd** werd nog steeds hardhandig weggejaagd door een **zwarte kraai**. Het onderste nest lijkt een rommeltje, maar wat doet die **buizerd** dan steeds hier?*

30-04: *Na afloop zagen we weer een **buizerd** in conflict met **zwarte kraaien**. Het nest op de hoek bij de schuur zag er nu groter en netter uit dan de vorige keer. En ja hoor, er stak een staart over de rand. De **buizerd** is er toch gaan broeden!!*

03-05: *Nu vloog een **buizerd** waakzaam en roepend in de buurt van het nest of ging in een nabije boom zitten om te kijken wat wij allemaal aan het doen waren.*

- 15-05: En weer had een buizerd ruzie met een zwarte kraai. Steeds als hij/zij van het nest afkomt, om te gaan jagen of omdat wij eraan komen, wordt hij direct achtervolgd door een zwarte kraai!
- 26-05: De buizerd zat niet op het nest. Na enige tijd van turen met de verreijkker zagen wij steeds een donzig koppie omhoog komen! Zo leuk!! Of er een of twee jongen waren is nog niet heel duidelijk (een grijs en een iets geliger?). Een buizerd bleef al roepend in de buurt rondvliegen. Waarschijnlijk gaf hij het jong instructies. Een dikke code 16 ingevoerd!
- 06-06: Vader of moeder buizerd was in de lucht al aan het roepen tegen het jong dat wij eraan kwamen. En ja, toen we bij het nest kwamen, keek een grijze pluizenbol naar wat er onder zijn boom naar hem stond te turen. Hij was goed gegroeid.
- 20-06: Buizerd hebben we niet gezien. Het nest leek leeg...
- 23-06: Nu wel een buizerd op het hek bij de ingang aan de Heuvelweg zien zitten. Toch nog maar eens bij het nest kijken. En ja, daar zat een jong!
- 30-06: Bij de schuur konden we na even zoeken de buizerdjongen goed bekijken. Het lijken er echt 2! (één in de veren en één nog wat pluizig)

De huismus, die als gevoelig op de Rode Lijst staat, is weer terug op het startaantal van 4 territoria na twee jaar op 3 gestaan te hebben.

Huiszwaluwen, met eveneens de notatie 'gevoelig', hebben geen nieuwe pogingen gedaan om nesten onder de overstekken van het huis te bouwen. De kolonie is sinds vorig jaar overgegaan op een huis in de buurt.

Ger Maatkamp, kerkuilenvinger, 27-06-2022

In de schuur van NM hangt al een paar jaar een kerkuilenkast. Als fantastische afsluiting van dit mooie broedvogelseizoen heeft hier dit jaar, net als vorig jaar, een kerkuil in gebroed.

Het was nog even spannend omdat de kast vanaf dit jaar alleen van buitenaf te betreden was. De uilen konden niet meer in de schuur.

Op 27 juni 2022, ruim 3 maanden eerder dan vorig jaar (6 oktober 2021) heeft Ger Maatkamp namens de kerkuilengroep van de NLGO (Natuur- en Landschapsbescherming Goeree-Overflakkee) hier 5 kuikens geringd (vorig jaar 4).

4.4 Overige waarnemingen

Naast de broedvogelsoorten die al genoemd zijn, kunnen we nog de volgende waargenomen vogelsoorten noemen.

Op het Zuiderdiep en in de krekken zagen we aalscholver, bergeend, brandgans, grauwe gans, grote Canadese gans, knobbelzwaan, krakeend, kuifeend, meerkoet, slobeend, tafeleend en wintertaling. Middelste zaagbek hebben we dit jaar slechts één keer gezien (man). Daarnaast hadden we op 21 april een mooie waarneming toen er op de oostelijke kreek een zwarte zwaan tussen de knobbelzwanen zwom. Op 26 mei was de aanwezigheid van een casarca en lepelaar een leuke verrassing. Groenpootruiter en grutto vlogen luid roepend over. Bij de eerste drie tellingen was het gebied nog vrij nat. In de lage begroeiing en op het slik rond de krekken zaten toen veel watersnippen, we hebben er zeker 50 geteld. Verder foerageerden er in ieder geval bontbekplevier, kluut en witgat. Rond de oostelijke kreek kwam ook de blauwe reiger foerageren.

Diverse meeuwen en sterns zagen we boven ons telgebied of plaat van Scheelhoek: grote en kleine mantelmeeuw, kokmeeuw, stormmeeuw, visdief, zilvermeeuw, zwartkopmeeuw en een enkele keer een grote stern.

Tapuit 15-05-2022

Verder hoorden en zagen we de volgende zangvogels overvliegen of foerageren: boerenzwaluw, ekster, gaai, gierzwaluw, huiszwaluw, kauw, kneu, oeverzwaluw en roodborst. In april en mei enkele tapuiten. Maar 15 mei spande de kroon toen we totaal onverwacht achter de schuur niet alleen een zingende spotvogel hoorden, maar ook nog een zingende wielewaal! Op 26 mei hadden we nog een bijzondere gast, een koekoek! Deze kwam even in een boom net ten westen van de kleine kreek zitten, toen vloog hij weer terug naar de hoge bomen langs de weg in de polder. Bij de laatste twee tellingen hadden we hele korte indicaties van de aanwezigheid van grote bonte specht achter de schuur. Invaller Theo Hagendoorn zag op 20 juni kort een grote bonte specht vliegen, deze hebben we diezelfde telling niet meer gezien of gehoord. En eind juni hebben we een grote bonte specht kort horen roepen. De waarnemingen waren te mager voor een territorium, maar we gaan het volgend jaar extra in de gaten houden.

Vanuit de Plaat van Scheelhoek hoorden we fitis, groenling, tijftjaf en zwartkop, maar ook een snor!

Aan roofvogels zagen we in ieder geval altijd bruine kiekendieven, vooral boven de Plaat van Scheelhoek, maar ook een havik en torenvalk. Bijzonder was het moment dat er een sperwer vlakbij ons bleek te zitten. Wij liepen op de dijk en vroegen ons net af waarom de tureluurs zo onrustig waren. Tot een tureluur richting een punt op de dijk vloog en daar ineens een sperwer omhoog kwam. Mooi was ook weer het moment van ontdekking van twee zearenden in de oostelijke kreek! Net als vorig jaar in de tweede helft van juni.

Dode vogels vonden we ook. Meestal brandgans, waaronder deze geringde:

Zwart 8 Rood H (RHN8) 7156171, 4-7-'21 na 1kj, man, ZD gemaal.

Op 6 juni ook een geringde grote stern:

Witte ring met zwart H74, 20219, 1kj, Scheelhoekeilanden.

Beide geringde vogels hebben we gemeld bij de betreffende instantie.

Gelukkig hebben we in de ZDG geen aantallen vogels gezien of gevonden die aan vogelgriep leden. Zo nu en dan zagen we een verdachte gans op het Zuiderdiep. Of de gevonden dode brandganzen en grote stern aan vogelgriep overleden zijn, weten we niet.

Grote Canadese gans 03-05-2022

Scholekster en krakeend 03-05-2022

4.5 Korte evaluatie

Er is de afgelopen jaren veel in het nieuwe natuurgebied de Zuiderdiepgorzen gebeurd. Stuk voor stuk ingrijpende veranderingen. Ook de komende jaren blijven spannend vanwege de komst van vee (2023) en de ontwikkeling rond Kaderrichtlijn Water (2026).

Maar ondanks de veranderingen groeit de natuur gewoon door en ontstaat er langzaam een eigen identiteit. Het was weer een voorrecht om van zo nabij, voor het vierde jaar, de groei van deze identiteit te kunnen volgen, met als hoofdlijn de ontwikkeling binnen de broedvogelpopulatie.

We zijn tevreden met de planning zoals die er nu ligt: een volledige, vroege telling in maart, dan 7 volledige vroege-ochtendtellingen met nadruk in mei, een oevertelling in de 2^e helft van april en een late deeltelling eind juni voor bepaalde soorten als afsluiting.

De BMP van het afgelopen jaar staat vooral in het teken van de bouw van de windturbines met desondanks een redelijk stabiel gebleven aantal territoria van Kievit en andere grondbroeders in het veld. Ook staat 2022 voor de terugkeer van de roodborsttapuit, de ruziënde zwarte kraai met de buizerd, het nieuwsgierige buizerdjong, de vele watersnippen in het vroege voorjaar en de vijf jonge kerkuilen.

Een ware traktatie was voor ons de ontmoeting met een kleine ree, maar ook de onverwachte vondst van een scholeksternest met vier mooie eieren, de zang van een wielewaal én de zang van een spotvogel vanuit de bomen bij de schuur waren geweldige momenten.

Marja 21-04-2022

Ger 03-05-2022

Klaproos en korenbloem 26-05-2022

Melkkruid 26-05-2022

4.6 Aanbevelingen

Natuurlijke oevers langs het Zuiderdiep.

Bij het waterschap pleiten wij voor natuurlijke oevers langs het Zuiderdiep. Een met stenen verstevigde oever voorkomt weliswaar afkalving, maar beperkt de plantengroei en het gebruik door dieren, zowel vogels, vissen, zoogdieren als insecten. Natuurlijke oevers bevorderen de diversiteit van flora en fauna. Als proef zou een deel van de oever stenenvrij gemaakt kunnen worden. Desnoods vanaf het moment dat gestopt wordt met spoelen en het waterniveau niet meer zo sterk fluctueert.

We worden hierin gesterkt door de keuze dit jaar van een fuut om bij een kreekingang een nest te bouwen. Alhoewel hier toch regelmatig sprake moet zijn van een misschien wel sterke stroming als het gebied gespoeld wordt (zie H. 2.2.1), heeft de fuut toch voor deze plek gekozen en niet voor een plaats aan de met stortstenen beklede oever. Tevens willen wij aanhalen dat 'slikkige rivieroevers' als een van de habitattypen binnen N2000-gebied 'Haringvliet' genoteerd staat.

Bronnen

Mededeling 292 BMP Zuiderdiepgorzen 2019

Mededeling 315 BMP Zuiderdiepgorzen 2020

Mededeling 331 BMP Zuiderdiepgorzen 2021

<https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-ov-2022er-vogels/vogelqids?q=>

<https://www.sovon.nl/>

<https://kroningswind.nl/>

<https://www.natura2000.nl/>

<https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/scheelhoek/nieuws/natuur-en-windpark-kan-dat-samen-de-zuiderdiepgorzen>

Tapuit 21-04-2022

Bijlage A Overzicht telresultaten BMP Zuiderdiepgorzen 2022

Soortenlijst

Soort	24	11	21	30	15	26	20	aantal autocluster territoria	hoogste broed- code	totaal aantal in plot	aantal buiten plot	aantal niet bruikbare waarnemingen			
	24 maart 05:31 10:22	11 april 05:56 10:29	21 april 05:26 10:50	30 april 06:33 09:20	15 3 mei 04:59 09:53	26 mei 04:44 10:00	20 6 juni 04:28 10:21						20 juni 04:21 09:57	30 juni 07:14 10:34	
Soort	bezoeknr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
	Bezoektype	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	ochtend				
1. Blauwborst		8	8	5		4	3	5	1	1		8	12	4	Blauwborst
2. Bosrietzanger							1	18	19	13	2	27	2	0	Bosrietzanger
3. Buizerd		1	1	1		1	1	1	1		1	1	16	2	Buizerd
4. Cetti's Zanger		1 (1)	1 (1)	2	1	2 (1)	2 (1)	3	3	2	1	4	2	4	Cetti's Zanger
5. Ekster		1						1					1	2	Ekster
6. Fazant		3	4	4		3	1	2	2	2		3	3	8	Fazant
7. Fitis										1		1	2	0	Fitis
8. Fuut				(1)		1				1		1	13	2	Fuut
9. Gaai							1						0	1	Gaai
10. Gele Kwikstaart						3	4	4	2		1	5	14	2	Gele Kwikstaart
11. Grasmus				2		10	12 (1)	7	5	9		14	2	1	Grasmus
12. Graspieper		6	11	3		3	5	1	5	2	5	8	14	9	Graspieper
13. Groenling				1						1		1	2	0	Groenling
14. Grote Bonte Specht										1	1		1	2	Grote Bonte Specht
15. Heggenmus				1		1	1					1	2	0	Heggenmus
16. Holenduif				1							1	1	2	1	Holenduif
17. Houtduif		2	1	1		1	1	1		(1)		1	3	4	Houtduif
18. Huismus		2	4	3		4	3	1	1			4	12	0	Huisemus
19. Kerkuil									1			1	15	0	Kerkuil
20. Kievit		17	22	20	4	20	20	18				24	12	1	Kievit
21. Kleine Karekiet						1	7	11	6	7	2	18	2	0	Kleine Karekiet
22. Kleine Plevier		5	3	4		3	4	4	2	2	1	4	12	2	Kleine Plevier
23. Kluut						1		1					0	2	Kluut
24. Kneu				1				1		1			1	3	Kneu
25. Koekoek								1					0	1	Koekoek
Soort	24	11	21	30	15	26	20	aantal autocluster territoria	hoogste broed- code	totaal aantal in plot	aantal buiten plot	aantal niet bruikbare waarnemingen			
Soort	24 maart 05:31 10:22	11 april 05:56 10:29	21 april 05:26 10:50	30 april 06:33 09:20	15 3 mei 04:59 09:53	26 mei 04:44 10:00	20 6 juni 04:28 10:21						20 juni 04:21 09:57	30 juni 07:14 10:34	
26. Koolmees			1	1		1	1	1	1	1		1	2	1	Koolmees
27. Meerkoet			(1)	(1)	1							3		3	Meerkoet
28. Merel			2			2	1	1	1	1 (1)		1	2	5	Merel
29. Middelste Zaagbek					(1)							1		1	Middelste Zaagbek
30. Pimpelmees		1										1	2	0	Pimpelmees
31. Putter			2	2		2	2			4		3	2	2	Putter
32. Rietgors		9	8	9		9	5	4	5	6		11	12	13	Rietgors
33. Rietzanger			3 (1)	49		50	37	20	21	26	1	52	7	7	Rietzanger
34. Roodborst			1									1		1	Roodborst
35. Roodborsttapuit			1				1			1	1	1	7	0	Roodborsttapuit
36. Scholekster		3	2	5		3	7	4	5	2		4	15	11	Scholekster
37. Soepeend								1	1			1	13	0	Soepeend
38. Spotvogel							1						0	1	Spotvogel
39. Spreeuw				1		1						1	3	0	Spreeuw
40. Tapuit				1			2						0	3	Tapuit
41. Tjiftjaf		2	4	3		2	1	2	2			3	2	2	Tjiftjaf
42. Tuinfluiter						2	2	2	2	1		2	2	0	Tuinfluiter
43. Tureluur		2	4	5		2	2	4	6	3		5	12	1	Tureluur

44. Turkse Tortel					1		1		1		1	2		2 Turkse Tortel
45. Veldleeuwerik	20	17	18		12	19	16	13	10		21	14		3 Veldleeuwerik
46. Vink	2	1	1		1	1	1	1	1		1	2		1 Vink
47. Waterhoen							1				1	1		0 Waterhoen
48. Wielewaal						1						0		1 Wielewaal
49. Wilde Eend			1	5	1				1		1	7		5 Wilde Eend
50. Winterkoning	3	1	2		1	2	2	1	1 (1)		2	2		3 Winterkoning
Soort	24 05:31 10:22	11 05:56 10:29	21 05:26 10:50	30 06:33 09:20	3 mei 04:59 09:53	15 mei 04:44 10:00	26 mei 04:26 10:20	6 juni 04:28 10:21	20 juni 04:21 09:57	30 juni 07:14 10:34	aantal autocluster territoria	hoogste broed- code	totaal aantal in plot	aantal buiten niet bruikbare waarnemingen
51. Witte Kwikstaart	3	3	3		2	2	2	1	5		4	14		4 Witte Kwikstaart
52. Zanglijster	1											1		1 Zanglijster
53. Zwarte Kraai			2	3		3	1	2 (1)		2	3	13		7 Zwarte Kraai
54. Zwartkop				1							1	2		0 Zwartkop
Overige soorten														
Soort	24 05:31 10:22	11 05:56 10:29	21 05:26 10:50	30 06:33 09:20	3 mei 04:59 09:53	15 mei 04:44 10:00	26 mei 04:26 10:20	6 juni 04:28 10:21	20 juni 04:21 09:57	30 juni 07:14 10:34	aantal autocluster territoria	hoogste broed- code	totaal aantal in plot	aantal buiten niet bruikbare waarnemingen
1. Huiskat						1						0		Huiskat

25-05-2022 Uitloper westelijke creek

Bijlage B Foto's

24-03-2022

11-04-2022

21-04-2022

20-06-2022 Poel

06-06-2022 Water blijft liggen op de droge grond

30-04-2022 Oostelijke kreek

26-05-2022 Uitloper westelijke kreek

Ontwikkeling vanaf ingang Heuvelweg

24-03-2022

→

15-05-2022

vanaf punt D (halverwege vanaf de dijk) richting zuid

11-04-2022

→

03-05-2022

vanaf punt D, richting west

24-03-2022

→

15-05-2022

vanaf punt D, richting zuid-oost

11-04-2022

→

26-05-2022

vanaf punt D, richting zuid-west

11-04-2022

→

26-05-2022

08-04-2022

12-04-2022 (Foto Ger Maatkamp)

14-04-2022 (Foto Ger Maatkamp)

Het fietspad is afgesloten 03-05-2022

Ingang aan de Heuvelweg 26-05-2022

Oever west bij vissersplaats 03-05-2022

Westelijk kreek 26-05-2022

Het fietspad staat in bloei 26-05-2022

Blaassilene 20-06-2022

Uploaden gelukt

Er zijn 1 bezoeken verwerkt met in totaal 168 waarnemingen.
 Je hebt in totaal 32 soorten geteld.
 Je hebt in totaal 168 exemplaren geteld.
 Je hebt 8,159km afgelegd in 5:12u
 (gemiddelde snelheid: 1,569km/u)

OK

